

DISSERTATIO ACADEMICA,
THRENOS JEREMIÆ LATINE VERSOS
NOTISQUE EXPLICATOS,

SISTENS,

CUJUS PARTEM VII:MAM,
CONSENSU AMPLISS. FAC. PHILOS. IN ACAD. AB.

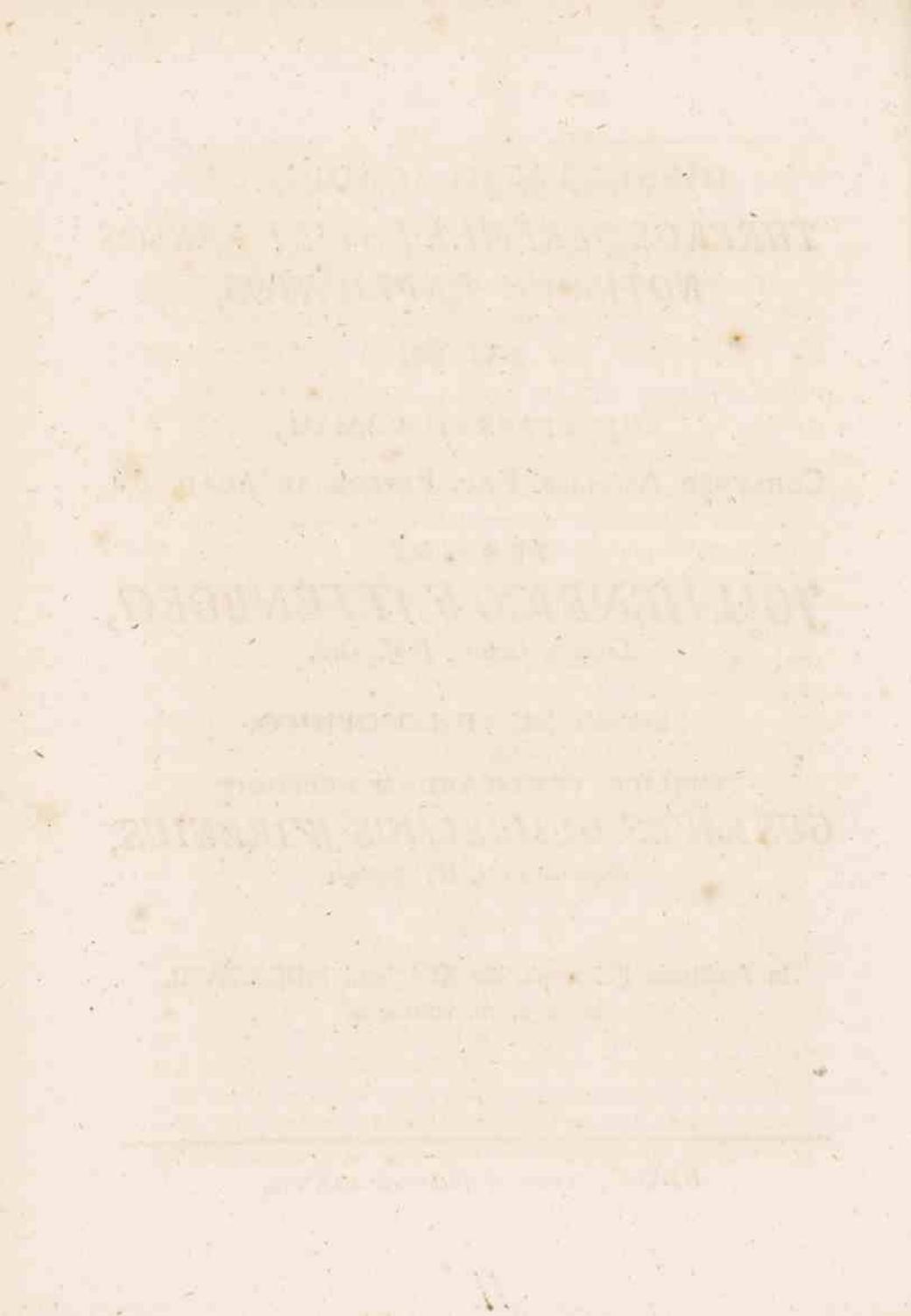
P RÆSIDE

JOH. HENRICO FATTENBORG,
Litterat. Orient. Prof. Ord.

PRO GRADU PHILOSOPHICO,
PUBLICÉ VENTILANDAM PROPONIT
GUSTAVUS GUILIELMUS WIRENIUS,
Stipend. Publ. Viburgensis.

In Auditorio Philosop. die XIII Junii MDCCCVIII,
horis a. m. consuetis.

ABOÆ, TYPIS FRENCKELLIANIS.

Threnorum Cap. II: dum.

v. 6. Sepimentum ejus, sicut horti *sepem*, evulsit,
Conventus ejus sacros dissolvit, oblivioni dedit
Jehova festa Zionis & sabbata,
Et in fervore iræ suæ regem sacerdotemque
sprevit. I)

I

v. 7.

1) יְחִמָּה כָּנָשׁ שְׁבֵר perdifficilis est, tum ob incertas vocabulorum significaciones, tum ob ipsius constructionis insolentiam, explicatu versiculos. Quod enim primum ad חִמָּה attinet, certe quidem ei adhæret *violenter agendi* vis, sed primaria significatio in obscuro latet, quæ tamen violentiæ potestati originem dare & forsitan pluribus locis, ubi illa non sufficit, lucem affundere valeret. E *Camuso* igitur & *Taurizo*, de Arab. حَمَّس disferentibus, in *crudo* & *immaturo* originem verbi حَمَّن invenisse fibi usus est ALB. SCHULTENSIUS (in *Clave Dialect.* p. 226 & in *Comment. ad Prov. X: 17*), & J. D. MICHAELIS (in *Suppl. ad Lexx. Hebr.*), tum vulgarem حَمَّس, in GOLII & CASTELLI *Lexx.* *vehemens*, *validus*, *durus* fuit, adhærentem significacionem, tum verbi حَمَّش vim, quæ in igne accendendo & ad iram pugnante incitando iæst, in auxilium adhibet. At quamquam negandum non sit, Arabicas has significaciones, notioni *injuste* & *violenter* *semet gerendi* ortum dare potuisse, illas tamen vix ita comparatas esse invenimus, ut vario حَمَّن usu explicando sufficient; cuius affirmationis cum plura afferri possint argumenta, tum etiam hic Threnorum locus vel luculentissimum præbet testimonium. Quæ cum ita sint, qui حَمَّن, relicta *Arabica dialecto*, *rapiendi* & *diripiendi* vim, ut primariam, adjiciunt, inter quos eminent

ED. CASTELLUS (in *Lex. Heptagl.*) & WILH. GESENIUS,
(in Hebräisch-Deutsch. Handwörterb. Leipzig. 1810), cum
iis facere tanto minus dubitamus, quanto aptior illa vi-
detur, non solum ad *injuste* & crudeliter agendi significa-
tionem generandam, verum etiam ad illa loca explicanda,
quæ illam admittere recusent. Nititur quidem hæc signifi-
catione haudquam argumentis ita firmis, ut nihil re-
maneat dubii; at in re incerta, quod vero simillimum
videtur, sequi oportet. Quare, quicquid, præente Il-
lustri MICHAËLIS (in *Suppl.*), a I. C. F. SCHULZIO (in
Lex. Cocceii), a T. J. DINDORFIO (in *Lex. Ling. Hebr.*
& *Chald.*) & a pluribus aliis diripiendi reclamatum sit signifi-
cationi, tamen illa non solum Chaldaicæ linguæ firmatur
usu, qui חטף de *rapiendo*, *abripiendo*, *auferendo* frequentat
(v. c. *Genes. VII*: 21, ubi verba Hebraica
explicantur in *Targum JONATHAN*, בְּשֶׁרָא
וְאַחֲרָמֵת בְּלָא
i. e. & *abrepta est omnis caro*, cfr. JOH. BUXTORFI *Lex.*
Chald. *Talmud.* & *Rabbin.*), & doctorum Judæorum
comprobatur interpretationibus, quos inter R. JONAH dicit,
חַטָּף valere הַדְבֵּר מִקְרָם, b. c. *ablationem*
rei e loco suo, & adstipulator est KIMCHI, sed etiam,
quod magis est, ita ex ipso Hebraismo excudi posse vi-
detur, ut *deficiendi l. excutiendi vis* cum illa sit conjun-
ctissima. — Cum enim *Job. XIV*: 33 de improbo dicit
Eliphaz, יְחִטָּף וּכְנָפָךְ בְּסֶרו, hæc verba ita intelligenda
sunt, ut E. I. C. ROSENMÜLLERUS (in *Schol. ad h. l.*) illa
interpretatus est, scil. *rapiet*, i. e. vi auferet atque extrudet
(excutiet), *tanquam vitis, omphacem suum, uvam* adhuc
immaturam, non autem ut ALB. SCHULENTSIUS (in *Libro*
Jobi) *immaturum abjicit*, ut *vitis, grosulum suum*; quo-
niam *immaturi vis* in בְּסֶר & haud in חַטָּף latet, &
יְשָׁלִיךְ, in posteriori hemistichio respondens τῶι
significatum hujus verbi ulterius explicat. Eodem quoque
modo חַטָּף intelligendum est *Jerem. XIII*: 22, propter

iniquitates tuas syrmata tua retentur, עֲקָבֵיךְ
 Et calces tuæ rapientur, h. e. ita extrahentur, ut vestium
 laciniæ illas tegere nequeant, quod tamen decoris & pu-
 doris causa fieri solebat; unde etiam ABENESRA in illo
 Jeremiæ loco verbo נִשְׁרַת, denudavit, ad סְנָה explican-
 dum usus est. Quibus omnibus SYR. potissimum &
 CHALD. accedit auctoritas, qui habent אֶלְכִּירְבָּדְעָתָא extirpavit,
 evulst, diruit, & שְׁרָב eradicavit, quibus in verbis rapi-
 endi vis inest, quemadmodum etiam VULG. dissipavit ver-
 tens, vix contra nos pugnat. Quomodo autem LXX
 intelligendi sint, στρέπεται explicantes, difficile
 est dictu. Quamquam enim a πτάω l. πτῆμι originem
 dicit πτάξω, vix tamen unquam in auctoribus Græcis
 volandi, sed ut πτάω & πτάννυμι, ab alarum quidem
 extensione, expandendi, diffundendi potestatem habet;
 quare latinam textus Alex. in Bibliis Polygl. Londinenſ.
 versionem, διεπέτασε avolare fecit interpretantem, pura
 & genuina Græcae lingue dictio haud probat. Cum au-
 tem LXX verbo πτάξει non solum læpius Hebr. שְׁרָב
 & certe semel πτώση, Ps. LXXXVIII: 10, verum etiam
 רַפְתָּא l. רַזְחָא, quod Job. XXVI: 11, coll. Arab. شَفَّ
 palpitavit & شَرْفَ motitavit alas circum aliquid, qua-
 sandi, vehementer concutiendi vim habet, expresserint,
 suspicandi adest occasio, annon concutiendi, aut alia ei
 cognata significatio, hoc quoque loco τῷ διαπετάξει
 subesse possit? Quicquid sit, incongruum certe erit, τῷ διαπετάξει,
 igiturque forsitan etiam Arabicæ versionis
 شَمَّا expandit, dilatavit, cum Illustri MICHAËLIS (in
 Ohff. Philogg. Et critt. in Jeremiæ vatic. Et Threnn. p. 419)
 in bonam accipere partem; quin potius, ne quod abso-
 num est & contextui contrarium, id auctoribus hisce ob-
 trudamus, τῷ διαπετάξει, si expandendi l. dilatandi no-

v. 7. Abominatus est Jehova altare suum, abhorrit
sanctuarium suum,
Muros

tio pressius urgenda sit, *in longe dissum locum transmit-*
tendi vim, quæ quoque ex Arabico بـ، in Vita in
longum latumque porrectus fuit, longe lateque procesit,
eiusque derivato بـ، longius distans, quodammodo
exsculpi potest, lubenter adjiciamus.

At non minori difficultate laborat interpretatio nomi-
nis حـ; utrum *sepes*, an *tugurium* sit, incertum. Tres
enim sunt linguae Hebr. radices, حـ، حـش & حـبـ،
quarum scriptio, formæ & derivata ita inter se implicata
sunt & contexta, ut significationum confusio hinc oriatur
necessæ sit. Sunt autem hæc omnia verba, veluti Arab.

حـ، حـش, & forsitan حـسـ، a nomine حـ، Arab.
حـ spina, vespres, certe deducta (nam *texendi* notio,
quam pro primaria habet J. SIMONIS, in *Lex. Hebr. & Chald.* neque ex Hebraica, neque ex Arabicæ dialecto
confirmari potest), atque hinc *sepimentum* & *spinosis arbu-*
sis erigendi, quemadmodum etiam *tegendi* ortæ sunt si-
gnificationes, quæ pluribus nominibus derivatis, v. c.
حـش، حـبـ cet. *sepis spinosæ* & *tugurii* & *frondosis*
arboribus contexti notiones reddiderunt. At incerta ta-
men est hoc loco حـ genuina potestas. Significant
enim حـ & حـبـ *tegere*, Exod. XXXIII: 22, XL: 3;
at prius etiam est, ut vulgo حـ، *sepire*, Job. III: 23,
XXXVIII: 8, unde حـ *tugurium*, Jes. IV: 6, Jon. IV:
5, ac *seper*, Genes. XXXVIII: 17, Amos. IX: 11, & حـ
operimentum, Ezech. XXVIII: 13, at حـش *Mich. VII:*
4, & حـش *Jes. V: 5, sepimentum.* Quæ omnia cum ita-

Muros palatiorum filiæ Zion potestati tradidit
hostium,
Qui

confusa sint, ut vix ad liquidum perduci queat, utrum
sepir, an *frondæ caseæ* imago, menti auctoris, vocabulum
לְשָׁוֹן exarantis, obversaverit, in versione tamen *sepimentum*
potuimus, quia לְשָׁוֹן *spinam*, לְשָׁוֹן semper *sepire*, ac
nomina cum littera ו scripta *sepimentum* significant. At
nihil certi tamen definire audemus, præsertim cum veteres
Interpretes omnes *tugurium*, aut aliiquid ei simile,
expresserint.

Postremo, quod ad constructionem vocum שְׁבִרֵי כַּנְּסִים attinet, primum id observasse juvabit, nos in vertendo, quia suffixa in שְׁרוֹת v. 2, in מִבְצָרְיוֹ & אֶרְכָּנְתִּיהָ v. 5, ad לְאַרְשָׁוֹן v. 5 pertinent, igitur quoque ad eundem Israëlem, non autem ad דְּבָרִים, pronomen תְּשִׁבְעָה לְשָׁוֹן annexum retulisse; ac deinde, textum Masorethicum a nobis ita esse servatum, ut vocem לְשָׁוֹן post ו repetitam subintellexerimus. At si quis tamen, una cum J. A. DATHIO (in *Threnis latine versis*) τῶν ὅδιον lectionem, כְּנָסִים pro כַּנְּסִים (vertunt enim ὁμόπελον, uti & Arab. مَنْلَكُ i. e. sicut vitem l. vineam), textuali præferre amet, haud multum huic mutationi refragabimur, quamquam vulgarem textum presse sequi, quamdiu satis cominodum, si vel non optimum, sensum fundere valeat, consultius interpreti, quam ob quancunque levem difficultatem mox mutare, ducimus. Præterea, si ו & לְשָׁוֹן, sive *sepem* & *hortum*, sive *tugurium* & *vitem* interpreteris, idem oritur imaginis sensus. Sistitur enim Juda ut hortus l. vinea, ubi Jehova ipse *sepimentum*, aut casam custodiae habendæ aptam erexerat, at cum huic labori non responderit proventus,

Qui in ipso templo Jehovæ, velut festo die, sonitum dederunt. 2)

v. 8.

suam curam ei subtracturum esse minatur. Cfr. *Ies. V: 1—7*, ubi eadem similitudo elaboratius exornata occurrit.

לְעֵד מִזְבֵּחַ locum sibi sacrum, scil. destruxit Jehova, fore omnes, SYRO & LUTHERO exceptis, explicarunt Interpretes. At ad Israëlem pronomen huic voci affixum quoque retulimus, ad mœrorem excitandum accommodatus fore dictum putantes, si Jehova festa, a Judeis celebrari solita, abolevisse, quam illa eadem, licet sibi dicata, abrogasse, singatur.

- 2) פָּנָן idem in origine significare, ac Arab. **خَلْجَةٌ** & **خَلْجَةٌ** rancuit, foetuit v. c. cibus, oleum, corium, ut in *Gieuhario* & *Camuso* videre est, atque hinc rejiciendi (scil. ob foetorem) & abominandi vim ortam esse, jam dudum observarunt Lexicographi. Ad usitatum quoque Hebræorum auctorum loquendi morem accommodate hoc verbo heic uritur Propheta. Cum enim sacrificia, impiis manibus oblata, saepissime ab illis Jehovæ foetere dicuntur, ipsum etiam altare, impuro victimarum gentium diis magatarum cruento fœdatum, putidum rancorem contraxisse queritur Jeremias noster, quo simul ipsam causam, cur illud fastidiat Jehova, haud obscure indicet. Eodem etiam ex fonte *polluendi*, *profanandi* vis manat, quam פָּנָן II. Chron. XXIX: 19 obtinet. Originem autem vocis ignorasse, qui saepissime plus verbis, quam sensui, inhærere solent, veteres omnes Interpretes videntur. Habent enim LXX *ἀπώσατο*, VULG. & CHALD. *repulit*, ARAB. **أَفْصَنَى** longe removit, exterminavit, a quibus omnibus, atque ab ipso textu Hebr. longius discedit

SYRUS suo ﻢﻟ، si ut vulgo *oblitus* est explicatur, at quibus tamen proprius accederet, si tunc hujus verbi conjugationi, ubi *errandi* significatio quoque valet, effectivam addere vim liceret.

¶ cum hoc tantummodo Threnorum versu & *Ps. LXXXIX: 40* occurrat — nam נָרִים Malach. III: 9 salva etymologia ad נָר referri potest — nec manifestam reliquæ dialecti ostendere valeant originem, ac cum denique e veteribus Interpretibus aliqui in explicando fibimet ipsi haud constantes sint, nec ulli inter se consentiant, vacillet quoque hujus verbi significatio necesse est. Reddunt enim ambobus locis citt. SYR. נָרְאֵל rejectit, sprevit & ARAB. نَفَرَ rupit, cuius tamen verbi, quod in Polyglottis icribitur, loco, Jo. DAV. MICHAËLIS (in *Suppl. p. 1583*) e Mscr. Vaticano, & quia Græcorum dissimile est, legere vult نَفَرْ quasit, excusit; at in Psalmo vertunt LXX. οὐτέ τις φέας atque hoc loco απέτρεψε, CHALD. הַנְּבֵד mistavit & טַב calcitravit, conculeavit, & VULG. evertit (quocum in Psalmo consentit versio Aethiop.) ac maledixit. At quamquam vehementer fluctuaverint quoque Lexicographi, etymologiae tamen ratio vix nulla esse nobis videtur. Nam si neque Hebr. נָרְאֵל maledixit comparemus, nec cum Illustri MICHAËLIS (in *Suppl. p. 1041*) novæ radici יָאֵר, propter puncta τοῖς נָרְאֵל in Psalmo & nostro נָר subjecta, & ob septem Codicum נָיָרָה, uniusque נָיָר scribentium auctoritatem formandæ, abhorrendi significationem in Niphah, auxilio Arab. ظُلّ timuit, timore adfecit exsculptam, adjudicemus, multo minus W. GESENIO (in *Lex. cit. ad verb. נָר*), qui Arab. نَعَزَ adversatus fuit, restitit, noluit, conferri forsitan posse opinatur, assensum præbeamus, ac denique conjecturam, huic Gesenianæ opinioni haud multum absi-

v. 8. Muros filiae Zion diruere Jehova decrevit,
Lineam

milem, quam Jo. FRID. SCHLEUSNERUS (in *curis critt.* & exegett. in *Threnos, Repertorii far bibl. und Morgenl. Litterat. parti XII:æ insertis*) attulit, sed ipse quoque improbavit, Alexandrinos scil. quoniam alibi (v. c. *Jud. XVI: 20*) verbo *στριασσειν* Hebr. נָעַר explicaverint, etiam hoc Threnorum loco ν pro κ legere potuisse, prorsus relinquamus; tamen, si hæc omnia etymologice studiosis displiceant, magna probabilitate fese commendat MOSERI ratio, quæ Arab. نَفَرَ, med. نَفَرَ, abhorruit ab aliqua re, refugit, conferens, τῶς נָאַר abominandi vim attribuit. Convenit hæc origo cum dialectorum analogia, adjuvatur ipsa significatio Syri potissimum versione, & confirmatur parallelismo verborum לְלִבָּן וְלִבָּן, quæ in Psalmo cit. & hoc loco נָאַר respondent. De cetero, quod ad lectionem כִּיר, quam loco נָאַר teste Illustri MICHAËLIS (in *Obss. philoll. & critt. in Jeremiah Vaticin.* & *Thren.* p. 420), exhibet Codex mscr. n:o 80 signatus, attinet, id tantummodo monuisse juabit, Arab. كَبَرَ dolos struxit, a Viro laudato collatum, saltem h. l. omittendum esse, atque potius, quo sensus quidam ex hac scriptione elici possit, in auxilium adhibendas radices, Arabicam كَتَبَ contudit & forte etiam calcavit, & Æthiopicam כִּיר conculcavit (quibus ipse quoque utitur in *Suppl.* ubi p. 162 vim nominis כִּיר enucleare studet), aut CHALDAEI paraphrasin, quæ, quamquam unde desumierit, ignoratur, Hebr. כִּיר, quod ἀπάξ λεγ. *Job. XXI: 20* solummodo occurrit, ibidem חֲבֵר i. e. proprie confraktionem (unde interitus notio, quæ in latina *Bibliorr. Polygl. Londinenſi.* versione legitur, facile oriri potest) haud incommodè interpretata est.

Lineam extendit, nec manum a perdendo retraxit,
K Pomœ-

טוֹן clausit, in Piel & Hiphil cum בָּזֵד, aut לְאַל, aut denique cum solo accus. constructum, tradendi vim obtinere, præter multa alia loca, probant I. Sam. XVII: 46, II. Sam. XVIII: 28, Ps. XXXI: 9, Deut. XXIII: 16, XXXII: 30, Amos. I: 9. Utrum autem LXX, verba Hebr. חֲסִיר בַּדְרָא vertentes, συνέτρεψεν ἐν χειρὶ ἔχθρος, & quibuscum consentit ARAB. كَسْر بَيْن الْعَدْلِ وَالْعَدْلِ, re vera hisce legerint, an sensum tantummodo, licet incongrue, expresserint, incertum est. Hoc quidem urget J. F. SCHLEUSNERUS, l. c. illud autem &, quia saepius Hebr. בְּבָשׂ suo συντρέψεω explicarunt ὁ δὲ, v. c. Genes. XIX: 9, Jerem. XVII: 18, forsitan probabilius, Et. KJERSEEN, in *Dissert. in Threnos Jeremiæ*, P. H. Ups. MDCCCI.

ארמנוֹתָה palatii sui, scil. muros tradidit hostibus Jehova, vertit Jo. AUG. DATHIUS (in *Threnis latine versis*), affixo feminino ad Jehovah relato & תְּרוּמָה de templo Hierosol. intellecto; cui explicationi etiam favet Ill. MICHAËLIS (in *Off. citi.*), quo priorem saltēm anomaliam tollat, תְּרוּמָה legendum, & de muro sacrario Jehova, i. e. templi, interpretandum censens. At cum veteribus fere omnibus Interpretibus, CHALDAEUM, pronomen הַ excludentem (habet enim simpliciter בַּיּוֹתְחָה i. e. palatia), si excepéris, suffixum feminini generis exprimentibus, illud ad תְּרוּמָה, in verso 4:to obvium, referre vix dubitamus, quia Hebr. Vatibus solenne est, ad vocabula longius præcedentia respicere, vel illa ἀπὸ τοῦ κοντὸς lectori repetenda relinquere, ut taceam idem affixum in eadem voce vers. 5:ti quoque ad dictiōnem תְּרוּמָה pertinere. Quod si mihi opponatur, ipsam hujus versus orationem, correctione Ill. MICHAËLIS & ei innixa explicatione admisla, æquabiliorē fieri atque in omnibus

unam, huic objectioni ita occurrere ausim, ut primo contendam, nomen אַרְמָנָן aut nunquam, aut falso rarisime de templo dici, quare etiam Veteres Int. אַרְמָנָה h. l. *palatia & turres* explicarunt; ac deinde, cum incitatae in primis orationi, quali in hoc lamento utitur Jeremias, proprii sint abrupti ab uno in alterum argumento transitus, & in prius subiti regresus, haud multum esse mirandum putamus, si in unius verificuli complexu inter שִׁיר, *sanctuarium*, & בֵּית יְהוָה, *templum*, alia urbis palatia interjecta legantur.

kol hac ratione intelligenda videntur: "Quemadmodum quondam festis diebus in templo solennes hymnorum ac precationum voces ad Jehovam tollere soliti fuerant posteri Israëlis, ita etiam nunc hostes (subintelligendum est אַרְיֶב collective sumptum), in adyta ejus irruentes, horrendum clamorem bellicum suslulerunt".
ky enim h. l. est *clamor bellatorum*, velut οὖν scepis apud Homerum, atque ita hanc vocem intellexit e veteribus in primis *Versionis Alexandr.* secundum *Aldin.* auctor, φωνὴν ἔδωκεν πολέμου habens, ubi πολέμου, præter textum, ad intelligentiam sensus adjuvandam additum est. Cfr. J. F. SCHLEUSNERUS l. c. Ne autem, quod frigidum sapit, divino Vati obtrudamus, haudquaquam hæc verba ita explicanda sunt, ut incolæ Hierosolymorum, hostium muros jam scandentium vi perterrefacti, auxilium a Je-hova petendi causa, ad templum accurrisse dicantur; quin potius, quemadmodum quondam canora cecinit Græcia & argutum resonavit Latium, deos, dira excisione devastandas urbes, sedes suas antea carissimas, reliquise, sic etiam h. l. Jeremiam putemus flebili voce lūxisse, ipsum Jehovam, tutelare gentis Israëliticæ Numen, suum דָּבֵר, suum קֹרֶשׁ הַקְרָשִׁים קֹרֶשׁ deseruisse, & ira commotum tandem permisisse, ut in unicum idque sanctissimum Illius in hac terra domicilium irruerent hostes & victoribus, at barbaris impiisque, ululatibus impune profanarent.

Pomærium mœrore affecit murumque, una lu-
gent ambo. 3)

K 2

v. 9.

- 3) **לְהַשְׁחִית** השב LXX, a mox sequente **בֵּשָׁי** forsitan seducti, reddiderunt, ut in textu *Bibl. Polygl. Lond.* videare est, **καὶ ἀπέσεψε διαφθείρει**, quod in *Cod. Alex.* paullo rectius legitur, **καὶ ἀπέσεψε κύρος τῷ διαφθείρει** & ARAB. presse sequitur. Videntur quidem **οἱ** **וַיְשַׁב** I. **וְנִשְׁׁבָּה**, a **שָׁב**, non autem **חַשְׁבָּה**, ut scribit J. F. SCHLEUSNERUS I. c. legisse; at in *vulgari* nihil est mutandum lectione, quam Codd. servant, & alii antiquioris ævi Interpretes agnoscunt.

וְשָׁב filum, h. l. ut saepe, *funiculus mensorius*, quem in structuris dimetiendis & ordinandis architecti adhibere solent. At **וְנִשְׁׁבָּה**, *lineam extendere*, dupli sensu in Bibliis Hebr. occurrit. Significat enim hæc dictio primum, instrumento hocce mensorio in operibus exstruendis ac restaurandis uti, quo omnia examusim collocentur & erigantur; quare verba *Zach. I: 16*, **וְנִשְׁׁבָּה עַל יְרוּשָׁלָם**, explicari debent, videl. *restaurab tur Hierusalem*, quia de restituitione regni Judaici vaticinatur *Zacharias*; ac deinde, eandem lineam in ædificiis diruendis adhibere, quo ipsa destrutio ad perpendicularum ita fiat, ut nihil non eversum remaneat, sed omnia, solo æquata, jaceant huc illuc dispersa; qui sensus subest iisdem dictis *II. Reg. XXI: 13*, **וְשָׁרֹן אֶת קָרְבָּן יְרוּשָׁלָם עַל טִוְּהָרָה**, *extendi super Hierusalem funiculum Samaritæ* h. e. *Hierusalem eodem modo, ac Samariam, funditus perdam*, ut pote illa minaci atque irato animo a prophetis *Jehovæ* prolatæ sunt. Cfr. *Amos. VII: 7, 8, 9.*

בְּלֹעֲנָה τοῖς δ, qui in prioribus versiculis interpretati sunt *καρανοτίζειν*, h. l. est *καρανάτημα*, unde *ΑΡΑ.* affi-

xum femin. contra textum addens, **לְבָשָׂוֹת**, i. e. ab illa conculcanda, accepit. At si a primaria absorbendi vi discedendum est, perdendi notio magis placebit.

חַ, per compendium scriptioris pro **לִבְנָה**, exercitum significare nemo dubitat, atque sic SYR. intellexit, verba חַ vertens: **וְיָאָבֶל חַ** sedere fecit in luctu exercitum ejus. Sed quoniam haud raro, quemadmodum etiam hoc loco, cum **וְרוּחָה** coniunctum reperitur **לִבְנָה**, v. c. II. Sam. XX: 15, Jes. XXVI: 1, Nah. III: 8, munimenti quoque vis ei subesse videtur, & quidem id ante l. extra murum, ut e citato Samuelis loco colligere licet; quare in vertendo LXX **σαρπειχίσκος** & alii Veteres Intt. murum l. antemurale adhibuerunt, & KIMCHI, praeunte ad Jes. XXVI: 1. SYRO **لِبْنَة**, **לִבְנָה** e Talmudicis **בֶּן שְׁוֹרָא** filium muri, i. e. ut ipse dicit, murum minorem ante majorem, explicavit. Cfr. J. BUXTORFI Lex. Chald. Talmud. & Rabbin. & J. D. MICHAËLIS Suppl. in voce. **בֶּן חַיל** & **שְׁוֹרָא**. Sed quamvis etymologicam hujus significationis rationem in primigenia verborum **לִבְנָה** & **חַיל** med. **גַּרְגָּרָה**, **gyrandi**, in orbe p. eundi notione, cum Illustri MICHAËLIS (in Suppl. p. 683, 735) querere liceat, & LXX, ad Jes. XXVI: 1 & alibi, suum **περιτεχνός** (quod in

ARAB. apud Jesaiam est **حُوَلُّ الْمَسْوَن**) ac SYMMACH. **περιβόλος** ex eodem fonte forsitan sumserint; attamen istae rationes, quibus **fossæ** inductus significatum, ut omnium maxime probabilem, τῷ **לִבְנָה** tribuendum esse idem MICHAËLIS l. c. statuit, vix tanti momenti esse nobis videatur, ut ei ad stipulari audeamus. Quod enim ad etymon Arab. **حُوَلٌ**, unde **περιβόλος** l. circuitus potestas ut primaria accipi potest, & ad Chald. **חַילָה** **vallem**, ab illo collatum, attinet, nihil aliud, quam circumitionis in **חַילָה**

v. 9. *Confederunt in terram portæ ejus, rupit fre-*
gitque Jehova ejus vectes,

Rex

regnantem ideam ex utrisque excudere valemus, quippe quoniam, ut vallum flexus montes, aut adclives ambiunt, ita etiam propugnacula urbes circummuniunt. Ejusdem pretii etiam altera est ratio, qua *fossam* necessariam esse munitionis partem putat; quasi illa antiquiori ævo in Orientalium munitionibus deesse non potuerit, aut si necessaria fuerit æstimata, tamen idem de alijs munimentis dicere non licet. Neque fortius pro hac sententia pugnat precipuum doctrissimi Viri arguimentum, e *Nah.* III: 8 dñsūntum, cuius loci verba, situm urbis מִן־אַתָּה describentia, hoc modo explicat: "habitat in Nilo, circa quam undique aqua, אֲשֶׁר חַיְל יְם מִום חַמְתָּה, cuius fossa est mare & ex mari murus ejus exsurgit. Quis autem est, qui non videat, cum propheta id tantummodo significare voluerit, in Nili fluminibus esse fortissima hujus urbis propugnacula, ejusque rei ergo חַמְתָּה, muros, illa vocaverit, idem illud alio quodam, ac fossæ, munimenti genere, v. c. aggeris, moenium, valli, immo turris l. arcis, pariter exprimi potuisse? Quare verba Nahumi ita intelligimus: cuius (urbis) munimentum est mare, immo cuius murus ex mari exsurgit. Denique Rabbinorum lingua, quam in hac quæstione dijudicanda, licet Hebraici sermonis filiarum sit natu minima, prorsus negligere non audemus, fossæ notioni vix favet. Cum enim hi Judeorum magistri, omne spatum, quod in monte Moria continebat templum secundum, describentes, medium, quod inter הַבֵּית הַמִּזְבֵּחַ, h. e. extimum spatii sacri ambitum, & proxima ad templum atria, פָּרוֹת appellata, interjacebat locum, לִיהְיָה, i. e. ut vulgo explicari solet, spatum antenurale, vocaverint, illudque muro fuisse cinctum (cfr. Kelim C. L in JOH. BUXTORFII Lex. cit. ad voc. לִיהְיָה), & opere cancellato a monte templi

Rex ejus principesque inter gentes sine lege degunt,
Nec

disjunctum, quemadmodum etiam JOSEPHUS hocce septum
γειτονίας δέ ταντον λόδων appellat aliumque tres cubitos
fuisse scribit (cfr. HADR. RELANDI *antiqua Iaerr. vett. Hebr.*
p. 77, JOH. JAHNI *bibl. Archäolog. II. Th. I: 13*, p. 442),
sua fide confirmaverint; vix existimandum est, homines
e prosapia Hebræa oriundos & majorum linguae fatis
peritos, eodem nomine locum situ editum & arte exag-
geratum planumque factum insignivisile, quo antiquior
ætas rem, infra superficiem terre depressam & ad for-
mam scrobis excavatam, fossam puta, significasset. Quo-
rum omnium consequens id esse videtur, ut τῷ Ἰω,
quoties de urbium circuitu sermo sit, haudquaquam certi
ac definiti cuiusdam propugnaculorum generis vis — nam
illam, quamquam in antiqua lingua re vera fuerit, nunc
ignoramus — sed tantummodo in universum munimenti in
altitudinem exstructi, aut forte exterioris, quod ad Po-
moerium pertinebat, spatii significatio adjici queat. — Po-
moerium autem in versione posuimus, quia tum exterioris
ante murum loci ambitum, tum etiam munimenti in illo
erecti structuram simul comprehendere possit.

veterum Intt. alii in Kal (LXX. CHALD. VULG.), pars in Hiphil (SYR. & ARAB.) explicarunt, alii *lugendi*, ut omnes Veteres, & nonnulli rec-triores, primigeniam a Schola Schulteniana excusam *marcoris* ac *flacciditatis* notionem fecuti, huic verbo ac mox insequenti אמלל *collabendi* vim adjeceuunt, quibus annumerandi sunt J. A. DAUHUS l. c. & Michælis (in *Vers. vet. Test. Ger.* man.), qui habent, ille: *mœnia tum exteriora, tum interiora collapsa sunt*, & hic: *beyde sehen kläglich aus.* Quod autem ad ipsam formam verbi adtinet, nulla certe adest causa, cur Hiphilicè conjug. vim non admittamus; cum חשב & חשב, quæ proxime præcedunt, active explicanda sint, seu, quod idem est, ad Jehovahm ut acto-

Nec visa prophetis a Jehova mittuntur. 4)

v. 10.

rem sese referant. Deinde, quamquam negari nequeat, verba בָּאֵב & בְּלִמְדָה (hoc siue ad בְּלִמְדָה refers, siue ex hac radice & בְּלִמְדָה, Arab. جَهْل, compositum putes) de plantis marcescentibus dici (v. c. Jes. XXIV: 4, 7, Joel. 1: 10, Amos. 1: 2), tamen cum marcescentes muri & flaccida munimenta satis aspere sonant, ac Hebreæ gentis, ut aliorum populorum, Vatibus familiare est, vitam, sensus verbaque inanimatis quoque rebus addere (cfr. Jes. III: 26, Jerem. XIV: 2, Ezech. XXXI: 15), ipsæ poëticæ elegantiae leges jubere videntur, ut, quemadmodum in 1:mi Lamenti versu 4:to vias in Zionem ducentes portasque ejus de interitu Judæ lugentes induxit Poëta, ita etiam hoc loco eundem muros & alia munimenta doloris sensu pulsata & fracta animis legentium subjicientem putemus.

- 4) טבנַי בָּאֵרֶץ שְׁרִירָה *dejectæ sunt portæ ejus*, explicat J. A. DATHIUS l. c. quod forsitan ferri posset, si pro בָּאֵרֶץ scriptum אֲרֹן foret; at *immersum, infixum esse* significat טבַּע, & aptissime hæc tria verba Suethice redduntur: *hennes portar äro insjunkna i jorden.* Ipso Jeremia ornatior est in vertendo J. GOTTFR. BOERMELIUS (in libello, *Jeremias Klogegesang. übers. mit Anmerk.*): *geschleudert sind die Thore tief in die Erde.*

תְּזִירָה saepius est κατ' ἔξοχην Lex, a Jehova per Mosen Iraëlitis data; quæ cum non solum Religionis divinæ præcepta ac de cultu religioso statuta, sed etiam civiles de republica ordinanda ac regenda constitutiones comprehendat, querulæ illæ voces, regem principesque inter gentes sine lege vivere, tam lato accipi possunt sensu, ut nec sacra Mosaico ritu facere, nec populum regere exilibus licitum esse principibus, significatum voluerit Propheta. At quoniam in hoc versu, ut jam in priori, quæ a Religione quam longissime remota sunt, illa commemorat

reipublicæ propugnacula, muros videlicet portas illarumque vèctes, nec non reges principesque, tandemque prophetarum quoque mentionem facit, quos quidem in omnibus, quæ ad religionem pertinebant, rebus permultum valuisse novimus, sed quorum tamen splendidissimus honor atque excellentissima virtus in divinis illis ac prudentibus cernebatur consiliis, quæ regi, proceribus ac toti populo, ne detrimenti quid respublica caperet, imperterritò dabant animo, quique hujus munieris vi, potius ut fortissima civitatis fulcimenta ac robora, quam in religionis cognitione tradenda magistri censendi sunt; valde probabile videtur, Vatem nostrum, hunc cum scriberet versum, civilis imperii eversionem & amisam cives regendi potestatem in animo potissimum habuisse.

眞言 visionem, græc. Παντασία, h. l. omnia ista dona, ut mos est illa vocare, prophetica comprehendere videtur, quibus Jehova suos alumnos ac familiares, libera stante Israëlitarum republica, largiter ornasce in sacris Bibliis dicitur. Quam autem vim ad mœrorem excitandum habent verba: visiones a Jehova non inveniunt prophetæ, facile intelligi potest. Cum enim visionibus (眞言), somniis (眞夢), signis (眞跡), & ostentis (眞現) a Jehova monitos fuisse prophetas, perswasissimum sibi haberent omnes Abraham fati, & quamdiu haec miracula in Israële conspicerentur, tamdiu Numen suum ei haud subtraxisse Jehovah certissima illis esset fides, liquido quidem patet, haec dicta idem valere, ac si nullum auxilium a Jehovah esse exspectandum sine ulla exornatione simpliciter pronunciasset Vates. At quo dubitantibus fidem effati ficeret, orationem suam tam artificiose contexuit, ut quibus verbis maximum hoc significaret infortunium, iisdem etiam vera se dixisse confirmaret. "Perdere, inquit, vos Jehovah constituit, atque hujus decreti testimonium est, quod prophetæ vestri visis cœlitus demisis destituantur".